

Sammanfattning av medborgardialog med SRF Östersund den 19 oktober 2021

1. Bakgrund

Östersunds kommun vill vara en kommun där både äldre och personer med funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att leva aktiva och självständiga liv med ökad delaktighet i samhällsfrågor.

Kommunen genomför under år 2020–2022 därför ett projekt i syfte att göra kommunen mer åldrandevänlig för dessa målgrupper - Projekt åldrandevänlig kommun eller Age-friendly cities and communities.

Inom ramen för projektet görs olika undersökningar för att få ökad kunskap om hur både äldre och personer med funktionsnedsättningar upplever att det är att leva i Östersund i nuläget.

Våren 2021 skickade kommunen ut en allmän enkätundersökning riktad till personer med olika funktionsnedsättningar. Den undersökningen gav dock inte tillräcklig information om hur **personer med synnedsättningar** upplever olika samhällsområden. Projektgruppen har därför kontaktat SRF Östersund och bett att få genomföra en särskild medborgardialog med dess medlemmar.

Syftet med den aktuella dialogen har varit att få kompletterande kunskap och medskick från personer med synnedsättningar, innan kommunens politiker våren 2022 ska fatta beslut om vilka områden som är mest angelägna att försöka förbättra de kommande åren.

2. Genomförande av medborgardialog

Medborgardialogen genomfördes den 19 oktober 2021 i SRF Östersunds föreningslokal på Södra Gröngatan 39.

Inför medborgardialogen skickades det ut ett särskilt inbjudningsbrev till SRF:s medlemmar där det även framgick vilka frågeområden som skulle diskuteras vid dialogen.

Information om dialogen spreds även via Jämtlands taltidning för att göra det möjligt även för personer med synnedsättningar som inte är medlemmar i SRF Östersund att kunna medverka.

Totalt anmälde sig 21 medborgare och 4 politiker till dialogen. Några medborgare lämnade återbud, så i slutändan medverkade 19 medborgare (varav 2 medföljande ledsagare) vid dialogen.

Utöver medborgare och politiker var även några tjänstemän från kommunen samtalsledare och sekreterare vid dialogen. Två av Vård- och omsorgsförvaltningens syn- och hörselombud deltog också för att lyssna in hur personer med synnedsättningar upplever sin vardag.

De frågeområden som diskuterades vid dialogen var följande:

- Utemiljöer
- Transporter (busstrafik)
- Bostäder
- Social gemenskap och delaktighet
- Social tillhörighet (icke-diskriminering), sysselsättning och medborgarinflytande
- Samhällsstöd och service (omfattar både kommunens insatser och tillgång till övrig samhällsservice som affärer, bibliotek, hälsocentral etc.)

Kopplat till varje frågeområde ställdes frågor om vad som behöver förbättras och om deltagarna hade eventuella förslag till lösningar.

3. Resultat

Under detta avsnitt redovisas resultatet från medborgardialogen kopplat till respektive frågeområde. Varje delavsnitt inleds med en allmän beskrivning av medborgarnas upplevelse av det området. Deltagarnas enskilda svar redovisas därefter i olika underkategorier. En av de deltagare som inte kunde medverka hade skickat in några frågor som också har lagts till i sammanställningen.

Utemiljöer

Hur kan kommunen skapa en bättre utemiljö för personer med synnedsättningar 18+ i Östersunds kommun?

Deltagarna vid dialogen har lyft några olika förbättringsområden kopplat till utemiljöer. Ett viktigt förbättringsområde är snöröjning och sandning då brister kring detta medför stora problem för personer med synnedsättningar. Det efterfrågas även fler kontrastmarkeringar runt om i kommunen, bättre belysning, bättre ljud vid övergångställen och att man ska se över placeringen av så kallade gatupratrare. Flera personer lyfter även fram behovet av ledsagare för att kunna ta sig ut.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats avseende utemiljöer.

Förbättra sandning/snöröjning

- På vintern fungerar det dåligt med snöröjning på gångvägar. Även sandningen på alla gator och trottoarer, både dåligt röjt och dåligt sandat. Men sommartid går det att ta sig fram rätt bra.
- På vintern är det viktigt med snöröjning och sandning för framkomlighet på gångvägar. Några exempel på platser där det snöplogningen brister är mellan Brogränd och lasarettet där det går många. Det är ofta mycket snö på gångbanor trots att folk behöver gå där. Kring Prästgatan 3 är det också dåligt röjt. Bättre snöröjning behövs även kring bostäderna runt Bandvagnsgränd.
- Trottoarer är inte röjda på vintern. Får gå ute i gatan.
- Halkbekämpning och snöröjning är jätteviktigt för oss, exempelvis på trottoarer. Att man lämnar snö på trottoarer är inte bra. Minsta lilla ojämnheter gör att vi kan halka till. Det är viktigt att det är rent på trottoarer.
- När man lägger snöhögar behöver man lägga dem så att man kan gå runt dem utan att behöva gå ut på bilvägen.
- Fastighetsskötare får inte lägga snö på trottoarer när de gör rent på sin gård. När allt är vitt är det extra svårt att se.

- De har börjat med att lägga snön på ena sidan av vägen (en trottoar). Det ser man inte.
- Det är viktigt att de plogar där man ska stiga av bussar och tåg eftersom som synsedsatt så kan man inte själv avgöra vad som ligger på marken när man ska stiga av.
- Jag känner mig inte trygg på vintern när det blåser eller är snöigt. Svårt att orientera sig. När det snöat blir även gränsdragningen mellan cyklister och fotgängare otydlig. Brukar bara vara ute i närområdet, kan inte gå ensam ute på stan. Det gäller både vinter- och sommartid, men det är särskilt svårt på vintern.

***Kommentar från syn- och hörselombud:** Det är svårt att ta sig fram med rullator och rullstol när det är snö ute.*

Bättre belysning

- Det skulle vara bra med starkare belysning längs gator och i stan.
- Det är ofta bra belysning, men mycket träd som är i vägen för lyktor. Lyktorna behöver vara separerade från träden för bästa belysningen.
- På Stortorget känns det otryggt eftersom det inte finns någon belysning.

Fler kontrastmarkeringar

- Kontrastmarkeringar är viktigt, det saknas på många ställen i samhället. Ledstänger är viktigt vid trappor. Trappen behöver även vara kontrastmarkerad. Det är en generell fråga. På Stortorget är det till exempel svårt att se var det är trappsteg.
- När det gäller trottoarer så är det viktigt med markeringar (vita, special för synsedsatta).

Förbättra ljudet vid övergångsställen

- När man trycker på knappen vid ett övergångsställe så är blir det grönt för kort tid – man hinner inte över. Hör inte alltid att det tickar på den stolpe man går vid. Det kan ticka på den i mitten eller på andra sidan övergångsstället. Det hade varit bra med ett högre tickljud och längre tid att ta sig över.
- Är inte jättebra ljud vid övergångsställen. Svårt att höra. Lätt att reglera styrkan på det. Några har även varit ur funktion. SRF kan göra en inventering av vilka ställen det handlar om.

***Kommentar från politiker:** Vid tidigare dialog har det lyfts upp att det är för kort tid att hinna ta sig över vid övergångsställen, att det bara tickar en kort stund och att man inte hinner över.*

Se över placering av gatupratrare

- Gatupratrare med skyltar brukar fungera lite olika i olika städer. I vissa städer ställer man dem lite var som helst, man känner inte till att det finns ”möbleringszoner”. Håller man sig till sin zon så fungerar det. Det är lättare med uteserveringar eftersom de är fasta/stilla. Det som är lite mer stabilt/fast är alltid lättare att förhålla sig till än sådant som flyttas runt.

Kommentar från politiker: När det gäller café-bord och gatupratrare så har det gjorts genomgångar i stadskärnan just för att det inte ska vara ett hinder. Men det kanske behöver ses över på nytt.

Behov av ledsagning vid vistelse i utemiljöer

- Bara för att det finns punktskrift så betyder det inte att man kan hitta när man är i nya miljöer och är helt blind. Det krävs även en ledsagare.
- Viktigt med ledsagare när vi är ute.
- Har svårt att känna av var man befinner sig och svårt att orientera sig. Känns inte tryggt, vill inte var ute själv. Behöver alltid ledsagare.

Cyklisters och bilisters beteende skapar otrygghet

- Om man är ute och går så kommer det cyklister utan att använda ringklocka. Känns otryggt.
- Cyklister måste lära sig att "plinga" när de ska cykla förbi.
- Känner mig otrygg när det är mycket trafik. Tack och lov så hör jag bra. Problem med elbilar då de är svårt att höra dessa. Försöker att röra mig ute när det är lite lugnare/mindre trafik.
- Bor i Brunflo och där kör ofta bilarna snabbt på "landsvägarna" runt om.
- Bilisterna i Östersund visar hänsyn till oss med vit käpp. Bra att använda vit käpp så att det syns att man har en synnedsättning.
- Känner mig otrygg när jag inte använder vit käpp.

Övriga förbättringsområden kopplat till utemiljöer

- Gångbanor – vilken sida ska jag gå på? Kommunen behöver informera om det och att det ska vara ”samma” regel på alla gångbanor.
- Ofta hänger träd och grenar ner vilket blir i vägen när man går ute. Viktigt att kapa dessa.
- Gång- och cykelvägar röjs inom en viss tid. Men där fastighetsägare är skyldiga att röja händer det ofta ingenting. Vissa gör ingen halkbekämpning alls. Kommunen kan behöva tala om för fastighetsägarna att de har ett ansvar. De kanske inte känner till sitt ansvar.

Kommentar från syn- och hörselombud: Det finns ofta buskar och träd som sticker ut på trottoarer som borde vara störande. Medborgare håller med om att det kan vara ett problem. Är fastighetsägarens ansvar att säkerställa att det inte är så.

Transporter (busstrafik, färdtjänst, tågtrafik)

Brukar du åka buss? Om ja, hur kan busstrafiken förbättras för personer med synnedsättningar 18+ i Östersunds kommun?

Deltagarna vid dialogen åker buss i olika hög utsträckning. Några åker buss nästan varje dag, några vid enstaka tillfällen och andra åker aldrig buss. Flera av dem som åker buss gör det enbart om de har ledsagare då det är svårt att klara det på egen hand. Det kan vara svårt att ta sig till busshållplatsen och i centrum är det svårt att veta vilken buss man ska åka med.

De som inte brukar åka buss använder andra transportmedel såsom att gå, åka färdtjänst eller samåka med anhörig.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kopplat till både busstrafik, färdtjänst och tågtrafik.

Förbättra informationen om busstrafiken (tillgänglighet)

- Jag kan inte läsa turlistan. Måste lära mig vilka tider bussar avgår och vart bussen går ifrån. Enkelt om det är bara en busslinje, men stora problem om det är flera busslinjer som passerar samma busshållplats.
- Jag klarar av att använda appen för tidtabell men det kan inte alla göra.
- Jag vet en person som behövde tidtabellen i stor skrift men det fick hon inte av Länstrafikens kundcenter, det var dåligt. Det är en service som borde erbjudas för alla som inte kan hantera appen.
- En röststyrd app skulle göra att fler använder apparna (till exempel för bussen).
- Det borde finnas en lampa på hållplatsskylten (till bussar) så man ser var den är.
- Om det kommer flera bussar samtidigt som ropas upp (till exempel längs Kyrkgatan) vet man inte vilken buss man ska kliva på. Känner oro för att det kan bli värre med den nya busslänken som ska komma (när busslinjerna görs om).

Svårigheter att köpa bussbiljett (tillgänglighet)

- Man kan inte betala med kortet på bussen, utan måste köpa biljett innan man kliver på. Det gör att vissa inte åker buss. Svårt att använda appar när man inte ser och kanske inte har en smart telefon.

Kommentar från tjänsteman: *Det har inte varit möjligt att köpa biljett på bussen under corona-pandemin (då krävdes förköp av bussbiljett eftersom man skulle stiga på i mitten av bussen) men nu går det återigen att köpa biljett av busschauffören (dock endast köp med kort, inte kontanter).*

Utrop av busshållplatser på bussarna (tillgänglighet)

- Utropen funkar perfekt på stadsbussarna, däremot finns det inte på lantsortsbussarna, där skulle det kunna funka bättre. Kommer upp remsa, men ser man inte att läsa så blir det svårt.
- Det är ett problem att hållplatserna inte ropas ut även på länstrafikens bussar. Vet inte när jag ska kliva av.
- Det fungerar skapligt att åka buss tack vare att det är uppgraderat med tal på bussarna. Man skulle behöva en display till längre bak i bussen. Kan vara bra om den (bussen) säger att man har tryckt för att stanna så att man vet säkert att den stannar vid nästa hållplats.
- Det ropades inte ut hållplatserna i högtalaren förr. Men tror att det fungerar nu, vilket är bra.

Underlätta på- och avstigning på bussarna (tillgänglighet)

- Problem att vissa bussar inte sänker "insteget" när jag ska kliva av/på bussen
- Dörren borde stå öppen lite längre så att man hinner kliva på. Som det är nu hinner man knappt in. Dörren går igen för tidigt helt enkelt och man hinner inte om man har svårt att röra sig (busschauffören som styr?).
- Ser inte var det finns en stol ledig när man kommer på bussen. Skulle behöva hjälp med att hitta en ledig plats. Måste idag ha ledsagare för att åka buss – ser ingen annan lösning på problemet. Om man har med sig käppen får man ofta hjälp av medpassagerare, men alla personer med synnedsättning har inte en käpp.

Kommentar från syn- och hörselombud: Många hinner inte sätta sig innan chauffören åker iväg. Många som ramlar i bussen på grund av det.

Övriga synpunkter kopplat till busstrafik

- Det var inte bra att ta bort busstorget som det är idag.
- Det är viktigt med tydliga busshållplatser så att jag kan orientera mig som synskadad.
- Problem när jag måste byta buss och om jag måste gå över till andra sidan gatan. Det skulle vara mer tillgängligt, exempelvis att bussen som jag ska byta till alltid står på "samma ställe", så att jag kan lära mig att hitta rätt vid bussbyte.
- Det kan stå bilar på ledstråken vilket man inte får, viktigt att ge information om varför man inte får stå där.
- Det är nästan omöjligt att åka buss om jag är ensam. Jag vill vara oberoende och klara mig själv. Det är en trygghet att det finns färdtjänst om jag ska åka själv.

Synpunkter kopplat till färdtjänst

- Färdtjänst är jättebra, men olika chaufförer hjälper till olika mycket. Samåkning inom färdtjänsten är svårt. Om man beställer en viss tid vet man inte hur många som ska plockas upp och lämnas av på vägen. Hur ska man veta vilken tid man ska beställa till för att komma fram i rätt tid? **Inte jämlikt.** Om man åker taxi (och inte behöver färdtjänst) är det mycket lättare.
- Man måste i förväg tala om att man sitter i rullstol när man bokar färdtjänst, annars får man inte med sig den. Det är inte så lätt att komma ihåg att säga det när man beställer.
- Man får en broschyr när man får färdtjänst, där alla skyldigheter står. Men det står inget om vilka rättigheter man har. Borde få information om vad man kan förvänta sig när man åker färdtjänst. Vilka krav har kommunen ställt på färdtjänsten?
- Färdtjänst är bra i Östersunds kommen, men det är svårt att fylla i ansökan. Förändra blanketten för ansökan om färdtjänst, ej anpassad för alla typer av funktionshinder.

Kommentar från syn- och hörselombud: Jag har inte upplevt att det har varit några problem eller mycket väntan när man beställer färdtjänst.

Synpunkter kopplat till tågtrafik

- Norrtåg fungerar bra, utifrån min synskada. Röster talar var man stannar. Och toaletterna talar om exempelvis att dörren är öppen.
- De nya tågen är OK eftersom det kommer mycket tal (för olika funktioner)
- För ett tiotal år sedan åkte jag tåg i Sverige. När jag, under resan, besökte toaletten klarade jag inte av att spola. Toaletten var utrustad med digitala knappar, som inte går att känna med fingrarna. Det slutade med att tågmästaren kom och knackade på dörren. Jag hade tryckt på larmet. Här har man inte heller tänkt på oss synhandikappade när tågtoaletten utrustades.

Bostäder

Hur kan bostäder förbättras för personer med synnedsettningar 18+ i Östersunds kommun?

Några av deltagarna tycker att deras bostäder är tillgängliga och fungerar bra. Flera personer lyfter att spisar, disk- och tvättmaskiner inte är anpassade för personer med synnedsettningar. Några lyfter också att det i första hand är den aktuella fastighetsägarens ansvar att säkerställa tillgängliga bostäder, men att det finns möjlighet få hjälp med bostadsanpassning i det egna hemmet.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kopplat till bostäder.

Viktigt att det finns hushållsutrustning som är utformad för personer med synnedsettning

- Ny teknik är svår eftersom det är touch på det mesta. Det kan då bli svårt att använda eftersom det inte finns någon förhöjning och jag då inte kan känna med handen vad jag tex ställer in spisen på.
- Spisar med timer borde vara standard
- Touchknappar på spisar borde förbjudas. Om man inte ser kan man inte använda spisen. Kan vara svårt även för äldre även om man inte är synskada. Likadant med tvättmaskiner i tvättstugor. Det borde fastighetsägare tänka på.
- Det bör finnas timer på spisarna för att inte glömma att stänga av en platta/ugn när jag använt den färdigt. Installera timer på alla spisar/kaffebryggare.
- Kan inte känna markering på spisen, saknar punktskrift på spis, diskmaskin och på tvättmaskin.
- Jag kan numera inte boka tvättstugan eller använda spisen när det blivit modernt med "touchknappar". Digitaliseringen i sig är bra, men man borde behålla "vridvred/knappar" på spisarna.
- Såväl spisen, som tvättmaskinen i vår lägenhet saknar anpassning för människor med starkt nedsatt syn eller som i mitt fall ingen syn alls. Spisknapparna är runda, men tack vare att det finns en skåra kl 12, kan jag klara av att med vissa svårigheter använda spisen. Tvättmaskinen är konstruerad utan någon som helst tanke på att en synhandikappad människa ska kunna sköta den. Det är bara gröna och röda lampor som lyser. Hur har fabrikanterna och kommunen tänkt här?

Kommentar från syn- och hörselombud: De medborgare jag möter brukar ofta ha hemtjänst eller serviceinsatser där man får hjälp med städ, tvätt och matlagning.

Säkerställa tillgängliga bostäder

- Det ska helst inte vara några trappor alls i samband med entréer till hus.
- Det bör finnas stolar vid entréerna för att till exempel kunna sitta och ta av/på broddar eller för att vila. Man kan sätta upp stolar i entréerna som går att fälla upp när de inte används.
- Hiss är viktigt om jag skulle byta bostad.
- Det är viktigt att det finns hiss i huset.
- Hissen där jag bor har punktskrift. Däremot står inte lägenhetsnummer i punktskrift.
- Kontrast i färg är viktigt för att kunna urskilja förändringar, tex en rödfärgad dörr mot en vit vägg
- Gällande utemiljö så är det viktigt att man inte kliver rakt ut i en väg utan att något "fångar upp" så att man inte går rakt ut i vägen från entrén (exempelvis ett staket).
- Jag har portkod till ytterdörren som dessutom är tung. Innanför dörren är det två trappsteg nedåt. När man kommer in blir det mörkt och då ser man inte de där två trappstegen nedåt. Det är dock svårt att göra något åt då huset är byggt så (gammalt).
- För blindas är halvöppna dörrar en anledning till att man kan skada sig allvarligt, när man passerar genom korridorer osv. Jag arbetade en gång i tiden som synkonsulent i Jämtlands län. En av de saker vi från vår riksorganisation krävde vid byggande var att dörrar alltid skall vändas in mot rummen och inte ut mot korridoren. Det boendet som vi bor på byggdes så sent som 2013. Varenda dörr öppnas ut mot korridoren. Varför?

Säkerställa bra belysning – både inomhus och utomhus

- Lysen som slår på av sig själv är bra.
- Viktigt att lysknappar finns vid dörröppningen och inte längre in i rummet.
- Ljussättning är viktigt även inne.
- Belysning är viktig inomhus. Man kan belysningsmarkera olika saker i hemmet. Syncentralen kan hjälpa till med det. De kan märka upp tvättmaskiner, trösklar etc.
- Utebelysningen utanför bostäder kan ibland vara dålig. Men det ligger på fastighetsägaren. Viktigt att tänka på att undvika kanter utanför infarter.

Beakta behov hos personer med funktionsnedsättningar vid bostadsbyggande

- Redan när man upprättar ritningar för nya bostäder borde man tänka in de som är funktionshindrade. Synskadade behöver andra saker än de som till exempel sitter i rullstol.

Kommentar från politiker: En representant från Syncentralen skulle vara en bra resurs att ha med i samband med nybyggen.

Göra bostadsanpassningar när det är möjligt

- Problem kopplade till bostaden måste man alltid lyfta till fastighetsägaren, om det inte handlar om bostadsanpassningar som är kommunens ansvar. Jag har upplevt problem med en spishäll. Men det är hela tiden en fastighetsägarfråga. Man får ta det med en synpedagog på Syncentralen först och därefter med fastighetsägaren. Det får göras en värdering när det krävs bostadsanpassning. Tvättstugor i flerfamiljshus anpassas inte. Däremot kan anpassningar göras i hemmet. Jag tycker att Plan- och bygglagen är bra och de standarder som finns där är bra om man följer det som står där. Bara när det är K-märkt som det kan vara ett problem.
- Det vore bra om man kunde få bättre hjälp att anpassa bostaden efter sina behov utan en stor bostadsanpassning.

Önskemål om annan typ av bostad

- Det saknas bostäder för de under 18 år som ska gå i gymnasiet (allmänt) exempelvis elevhem skulle behövas
- En medborgare vill flytta till ett särskilt boende, men det är kö dit.

Kommentar från syn- och hörselombud: Det saknas den form av servicehus/trygghetsboenden som fanns tidigare, för de som behöver mycket stöd men inte vill bo på ett särskilt boende. Boenden där det finns personal på plats och gemensamhetsutrymmen. Skulle vara fantastiskt om det fanns fler. Gemensamhetsutrymmen, det sociala, är viktigt. Medborgarna håller med, men tycker att de nya trygghetsboendena som byggts är väldigt dyra att bo i.

Övriga synpunkter kopplat till bostäder

- Som synskadad känner jag vart trösklar och trappsteg finns. Man lär sig alla "hinder" som finns i bostaden.
- Jag har fel lutning på golvet i badrummet. Det medför risk för halkolycka.
- Det är långa väntetider vid felanmälan och dåligt bemötande i vissa fall. Fastighetsägarna borde bli bättre på service när det gäller felanmälan.
- Jag skulle önska bättre samarbete med Östersundshem och en vänlig attityd.
- Kunskapsbrister i samband med corona och smittspridning bland hyresgästerna i LSS-bostad. Sekretess rörande de som är sjuka.
- Källsorteringen måste bli bättre. Informera och utbilda alla hyresgäster.

Social gemenskap och delaktighet

Hur kan social gemenskap förbättras för personer med synnedsättningar 18+ i Östersunds kommun?

Deltagarna vid dialogen uttrycker olika stora behov av social gemenskap/sociala aktiviteter. Några tycker att det räcker med de aktiviteter som ordnas via SRF, medan andra vill kunna delta även i andra aktiviteter. I några fall känner man inte till vilka aktiviteter som finns och enskilda deltagare upplever stor ensamhet.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kopplat till social gemenskap.

Bra social gemenskap via SRF Östersund

- SRF är en väldigt bra förening. Flera medborgare beskriver att de var ensamma innan de gick med i föreningen. Nu har de ett helt annat liv. Träffar folk minst en dag i veckan.
- SRF har regelbundna träffar, varje tisdag och en söndag i månaden. Brukar även bowla varannan torsdag, det är en underavdelning till SRF som ordnar det och även promenader en gång per månad. Känner sig inte begränsad att besöka andra aktiviteter om man vill.
- Vi brukar träffas här i lokalen för att äta tillsammans (synskadade), det är en bra aktivitet.
- Det kan vara bra att träffa andra synskadade för då har man samma förståelse.
- Brukar gå på tisdagsträffar och tycker att det räcker. Jag har fått kompisar via tisdagsträffarna som jag kan prata med även övriga dagar.
- Bra att vara med i en förening för att kunna påverka.

Bra social gemenskap via andra föreningar i kommunen

- Är man engagerad i en förening så har man bra gemenskap.
- Föreningslivet är viktigt. Få fler att gå med i föreningar!
- Föreningslivet bygger mycket på volontärerna och det kan vara svårt att vara det men även få nya att bli det idag.
- Bra att lokaler finns till förfogande för att kunna träffas. Det är viktigt att kunna träffas.

Förbättra informationen om de föreningar och aktiviteter som finns

- Man skulle informera på kommunens bostäder (såbo, LSS-bostäder) om olika föreningar så att de som bor där får kännedom om dessa
- Känner inte till de mötesplatser som finns och vilka aktiviteter som finns.
- Att få skrifter till sig på punktskrift är viktigt vid information för de som önskar det (*Kommentar från tjänsteman: det finns en punktskriftskrivare hos kommunens Kundcenter som används vid kommunens egna utskick.*)

Underlätta tillgången till ledsagning och färdtjänst, det är viktigt för att personer med synnedsättning ska kunna delta i sociala aktiviteter

- Färdtjänst och ledsagning är grundläggande för att synskadade ska kunna ta sig runt och göra sådant som seende kan göra i alla fall. Borde finnas en ledsagarservice som är kostnadsfri, för man ska inte behöva ökade kostnader för att man har en funktionsnedsättning.
- Gratis och mer flexibel ledsagning hade varit bra. Skulle vara bra att kunna ringa någon spontan som exempelvis kan följa med och köpa kläder. Ledsagning behövs även om man ska åka till nya platser som man inte känner igen. Det verkar finnas för få ledsagare. Inte alltid man får en ledsagare – då får man anlita en anhörig eller bekant. Tillgång till ledsagare är viktigt för att vi ska ta oss till sociala aktiviteter. Det är svårt att vara spontan i dagsläget.
- Jag skulle vilja kunna göra både gruppaktiviteter och egna aktiviteter. Vill man gå på exempelvis en teaterpjäs, så behöver man också sällskap. Kommer att söka färdtjänst (vet att det finns dygnet runt, även om man inte kan boka det dygnet runt).

Använda ny teknik för att kunna mötas

- Man kan använda ny teknik för att mötas (exempel videomöten).
- Det skulle behövas stöd för att få lära sig olika ny teknik.

Övriga synpunkter kopplat till social gemenskap

- Jag brukar inte besöka kommunens mötesplatser, men det finns mycket om man har ett intresse.
- SRF ordnar mycket aktiviteter, men det är viktigt att jag tar mig ut även privat. Finns andra aktiviteter jag skulle vilja vara med på, till exempel yoga. Det bör finnas bra instruktörer för detta.
- Om man är i ett förhållande ordnar sig det mesta. Om man är ensam är det svårt att ta sig ut och få hjälp med saker.
- En medborgare upplever att hen är ensam hela tiden. Vill ha någon att ringa till och prata med (för att känna sig mindre ensam). Blir förhoppningsvis bättre när Prästgatan 58 öppnar igen efter pandemin. Har dock svårt att ta sig dit. Det krävs att någon kan skjutsa (är rullstolsburen).
- Ensamheten kan också vara vald, man kan vilja vara själv också.
- Biblioteket har seniorservice, det borde kunna finnas för fler målgrupper.

Kommentar från syn- och hörselombud: Tycker det är synd att ledsagningen blev avgiftsbelagd. Det är många som avsäger sig ledsagning, man avstår från det nu när det är avgiftsbelagt.

Social tillhörighet (icke-diskriminering) och medborgarinflytande

Hur kan Östersunds kommun motverka diskriminering av personer med synnedsättningar 18+?

Många av deltagarna säger att de inte upplevt någon diskriminering från kommunen på grund av sin synnedsättning, men man lyfter att det är viktigt att inte dra alla över en kam. Man måste få hjälp utifrån sin behov, oavsett behov. Några av deltagarna lyfter att de upplever digital diskriminering och några säger att det kan ha förekommit diskriminering kopplat till att man sökt arbete, att det är svårare att få arbete när man har en synnedsättning. Även skolan behöver förbättra sitt stöd till personer med funktionsvariationer.

När det gäller medborgarinflytande så upplever flera av deltagarna att de inte har så stort inflytande som enskilda personer, men att de kan lyfta sina frågor via SRF.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kopplat till både diskriminering och medborgarinflytande.

Motverka digital diskriminering genom att tillhandahålla information på flera sätt

- Känner sig diskriminerad när någon säger ”det står på vår hemsida”. SVT och SR säger ofta att man ska läsa mer på hemsidan om man vill ha mer information. Vi får aldrig mer information. På 1177 finns det en massa information som vi inte kan ta del av.
- Man måste vara digital idag, och ha en modern telefon. Vi har ofta gamla knapptelefoner. Vi kan då inte kolla när bussen går eller ha de appar som man behöver. Vissa måste ha en speciell läskamera för att läsa ett sms, och då kan de bara läsa dem hemma. Man hamnar utanför samhället. Men det kanske går bättre med en Iphone där man kan prata med ”Siri”, men de är väldigt dyra och alla har inte råd med en sådan.
- Man har ingen aning om vad kommunen fattar för beslut och vilken information kommunen går ut med. Kommunen måste se till att alla får information – de kan inte kräva att man måste ha en dator etc. Kommunen lever inte upp till det. De skyfflar över ansvaret på oss att ta del av information. Skulle uppskatta om man fick lyssna på information istället för att läsa. Vi får byggplaner skickade till oss (SRF), men det är så liten text på dem så vi kan ändå inte läsa dem.

Underlätta möjligheterna för personer med synnedsättning att få arbete

- Jag har inte upplevt diskriminering generellt sett, men tror att jag har missat en del sommarjobb pga. synnedsättning. Har dock inte upplevt det i kontakt med kommun eller sjukhuset. Gäller att våga visa upp att man är

synskadad, gå med sin vita käpp. Har fått lära sig att ta initiativ till diskussioner. Den respons man får hänger ihop lite med hur man är.

- Jag vet att andra har råkat ut för diskriminering när det gäller sysselsättning och tillgång till hjälpmedel. Svårare för många som inte kan uttrycka sig.
- Arbetsgivare kan vara rädda för att anställa personer som har synnedsättning. Den strukturella diskrimineringen finns där. Här borde kommun, region och staten gå i bräschen, både genom generös färdtjänst, ledsagning och som arbetsgivare.
- Tycker det är svårt att hitta jobb. Kombinationen synskada och att man har annan etnicitet kan försvåra möjligheten till arbete. Behöver få vara på arbete för att lära sig språket. Behöver få prata svenska varje dag. Går bara två dagar i skolan, vilket är för lite. Har försökt ta hjälp av hjälp av Arbetsförmedlingen för att få arbete. Skulle vilja arbeta mer, men får inte möjligheten, trots mycket arbetslivserfarenhet i sitt hemland.

Kommentar från politiker: Har haft en kollega som drabbades av synnedsättning som fick sluta istället för att få anpassade arbetsuppgifter.

Förbättra stödet till elever/studenter med synnedsättning

- Det är eftersatt med stöd till elever med synnedsättning i skolan. Det är viktigt att det finns resurser inom skolan för att möta elever med olika funktionsvariationer.
- Det finns för dåligt stöd för elever som är helt synskadade. Om man vill studera på universitetet så hänger det på att de ställer upp med material men det brukar finnas.

Lyssna in vad medborgare/föreningar tycker

- Det är viktigt med pensionärsråd och andra råd. Det här är ett bra initiativ för att lyssna in vad medborgare tycker.
- Det borde vara en träff som denna (medborgardialog) mer regelbundet
- Det vore bra om politiker ofta har kontakt med föreningar för att få synpunkter och information om hur saker fungerar/utbilda sig inför beslut.
- Det är viktigt att stödja de organisationer som finns som exempelvis SRF, arbeta med frågorna hela tiden. Viktigt att visa att det är viktigt med en stark dialog mellan politiker och föreningar.

Förbättra möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att engagera sig politiskt

- Uppmana alla att aktivera sig politiskt. Då kommer man att upptäcka att PDF-filer, presentationer och tillgängliga lokaler inte alltid finns.

Kommentar från politiker: I Regionfullmäktige finns det en person med synnedsättning som aldrig får handlingarna i ljudform eller punktskrift, trots att personen lyft behovet vid varje sammanträde under flera år.

Medlemmarna kan försöka lyfta/driva egna frågor via SRF

- Är det någonting som känns viktigt, så finns det vägar att gå, via till exempel SRF. Det är enklare som förening att kunna driva frågor än som enskild person.
- Det är viktigt att kunna driva frågor via SRF.
- Det är svårt att påverka för en enskild person, enklare via en förening.
- Har möjlighet att påverka både själva och via styrelsen för föreningen.
- När det gäller synskadefrågor bör man gå via SRF. Behöver ta reda på var frågan ligger så att man kan hitta rätt tjänsteman eller politiker som har ansvar för frågan. Kan absolut gå via Tillgänglighetsråd, men då händer det inte så mycket. Bättre att gå till berörd nämnd eller Kommunstyrelsen. Vill man prata om ledsagning så är det viktigt att ta upp det med berörd nämnd. Även viktigt att föreningen tar egna initiativ, tror att SRF har varit lite svaga på det tidigare, behöver bli bättre på det.

Kommentarer från politiker:

- Uppmuntrar deltagarna att även använda möjligheten att skriva medborgarförslag.
- Vi behöver upplysa alla om att det går att lämna medborgarförslag via Östersunds kommun. Man kan få hjälp att lägga in detta i systemet via Kundcenter.

Övriga synpunkter kopplat till diskriminering och medborgarinflytande

- Det är viktigt att vi som förening får behålla lokalen på Södra Gröngatan 39. Kommunen står för hyran. Flera andra föreningar nyttjar den. Det är vår "räddning" att det fungerar bra och att vi får behålla den.
- Bör använda vit käpp för att alla ska se att jag har en synnedsättning. Folk är nog mer "uppskattande" för att jag klarar av att göra saker trots min funktionsnedsättning.

Samhällsstöd och service (omfattar både kommunens insatser och tillgång till övrig samhällsservice som affärer, bibliotek, hälsocentral etc.)

Hur kan samhällsstöd och service förbättras för personer med synnedsättningar i Östersunds kommun?

Deltagarna har olika erfarenheter kopplat till olika former av samhällsstöd och service. De som har anhöriga som kan följa med dem tycker att det mesta fungerar bra, men om man vill vara ute på egen hand möter personer med synnedsättning olika hinder i samhället. Några av deltagarna lyfter fram betydelsen av tillgång till ledsagning och färdtjänst för att ta sig ut och runt. Man ger även exempel på nya problem som uppstått kopplat till minskad användning av kontanter och utveckling av digitala lösningar.

Nedan redovisas de synpunkter som lämnats kopplat till samhällsstöd och service.

Förbättra möjligheterna till ledsagning och färdtjänst

- Det är viktigt med hjälp när man ska ut, exempelvis hjälp med ledsagning.
- Fixar inte att gå och handla själv, Kan lära sig vägen dit, men inte vad som står vart. Behöver ha ledsagare som ser någonting, annars skulle det ta mycket tid.
- Jag är beviljad 10 timmar ledsagning i veckan. Är fördelat på 2 ggr per vecka, man kan inte sprida ut det så att det blir utfördelat hela veckan. Om man handlar tar det kanske bara 2 timmar och då skulle man vilja kunna använda övrig tid en annan dag.
- Man blir nekad färdtjänst som synskadad, det är inte bra.
- Det vore bra att kunna ringa och beställa färdtjänsten vid fler tillfällen, till exempel före 10 på helgmorgon eller efter 22 på kvällen.

Göra det möjligt även för personer med synnedsättningar att få använda ”Fixartjänster”

- Kan behöva hjälp med att till exempel byta en glödlampa (”småfix”). Många är för unga för fixartjänster. Kan/vill inte fråga barnen eller andra anhöriga om hjälp hela tiden.
- Det behöver informeras mer om Fixartjänster och det borde gå att söka den tjänsten oavsett ålder om jag har ett funktionshinder

Inhämta synpunkter från personer med synnedsättningar/andra funktionsnedsättningar vid utformning av nya tjänster eller digitala lösningar

- Det finns fler och fler saker man ska göra själv, vilket inte alltid fungerar för icke-seende. Affärer med självscanning funkar inte om man inte ser själv. Kommer allt oftare till pekskärmar där man ska sköta allt själv. På hälsocentralen måste man få assistans för att logga in sig. Om man tar bort receptionister kommer det att bli ett problem. Ju mer den personliga servicen plockas bort, desto svårare blir det för dem som inte ser. Det finns samtidigt många lösningar som tillkommit tack vare ny teknik, så det finns fördelar också, på så sätt har det gått framåt. Dagstidningar kan man till exempel få nedladdade eller till en speciellt Daisy-spelare. När det gäller bankomater så kan man känna siffrorna, men inte se om det står något meddelande på automaten.
- När man är inne på en affär att det är svårt att läsa på produkter eller skyltar.
- Behöver finnas folk som tar reda på hur personer med synnedsättningar använder tekniken för att det ska vara ett hjälpmedel. Finns alldeles för få som kan lära ut hur man använder dator när man inte längre ser, hur man använder talsyntes.
- Datoriseringen gör det svårt. Behövs mer kunskap/utbildning.

***Kommentar från politiker:** Vi bör fundera över om digital hemguide borde utökas att omfatta även personer med synnedsättningar.*

Problem kopplat till kontanter

- Det går inte att använda sedlar sedan man gjorde om dem, eftersom man inte kan känna skillnad på dem.
- Många äldre behöver tillgång till kontanter
- Bankomater är sällsynta, i alla fall på Frösön. Men det kan man ta ut på Ica.
- Vid bankbesök tyckte personalen att jag skulle gå och ta ut pengar i automaten utanför istället för att ge pengar direkt (trots synskada).
- Vill kunna betala med kontanter. Alla butiker bör ta emot kontanter. Vill inte använda kort.

Övriga synpunkter kopplat till samhällsstöd och service

- Viktigt med närhet till hälsocentral. Får i nuläget åka färdtjänst, buss eller med anhöriga för att komma till hälsocentralen.
- Viktigt att ha nära till en mataffär.

- När det är stor affär kan det vara svårt att hitta personal att fråga, om man har svårt att se priser eller hitta något. Ibland känns det även obehagligt att fråga personalen, de förstår inte alltid att jag är synnedsatt.
- Får bra service på affärerna när jag frågar efter saker.
- Har inte gångavstånd till allt, kan behöva gå en bra bit för att till exempel hämta ut paket.
- Biblioteket är mycket viktigt, det är bra att de kan skicka ut böcker till de som ska låna
- Biblioteket är viktigt att det finns. Kan läsa in böcker som inte är vanliga ljudböcker. Kan ringa och beställa böcker/ljudböcker och få dem hemskickade, vilket är en jättebra service. Ett minus är att det finns få böcker med punktskrift.
- Hemtjänsten lagar inte den mat man vill ha – de värmer bara matlådor.
- På Apoteket står det inte alltid med punktskrift på hyllorna för receptfri medicin. Det står med punktskrift på förpackningen, men inte på hyllan.
- Kunde fortfarande boka lokalen på Södra Gröngatan under pandemin. Kommunen kunde inte stoppa bokningarna eftersom kommunen bara hyr lokalen av Diös. Vi fick själva se till att stoppa bokningen. Hade varit lättare om kommunen hade gått in och sagt att nu är det stängt här.
- Skulle ha fått högre pension (enligt regeringen), men den har blivit sänkt.
- Fler borde lära sig punktskrift, många använder datorerna. Det varnas för "analfabetism".
- Telefonen är ett viktigt hjälpmedel och där har jag bank-id. Har haft en del problem med bank-id när jag ska beställa varor.

Övrigt

- Farhåga att allt som vi framför här stryks av kommunen när man kommer fram till ekonomin.